

Міністерство освіти і науки України
Сумський національний аграрний університет
Факультет агротехнологій та природокористування
Кафедра екології та ботаніки

Робоча програма (силабус) освітнього компонента

ОК 6. БОТАНІКА

(обов'язковий)

Спеціальність

Н1 Агрономія

Освітня програма

Агрономія

Рівень вищої освіти

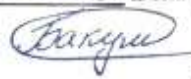
перший (бакалаврський)

Розробник: Людмила БОНДАРЄВА, к.б.н., доцент кафедри екології та ботаніки

Розглянуто, схвалено та затверджено на засіданні кафедри екології та ботаніки	Протокол № №23 від 16.06.2025	
	Завідувач кафедри <u></u> (підпис)	Вікторія СКЛЯР (прізвище, ініціали)

Погоджено:

Гарант освітньої програми Віктор ОНИЧКО

Декан факультету,
де реалізується освітня програма Ольга БАКУМЕНКО

Рецензія на робочу програму (додається) надана: Оничко В.Г.
 Зубов В.

Методист відділу якості освіти,
ліцензування та акредитації (Надія Карачук)

Зареєстровано в електронній базі: дата: 30.06. 2025 р.

Інформація про перегляд робочої програми (силабусу):

Навчальний рік, в якому вносяться зміни	Номер додатку до робочої програми з описом змін	Зміни розглянуто і схвалено		
		Дата та номер протоколу засідання кафедри	Завідувач кафедри	Гарант освітньої програми

1. ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ОСВІТНІЙ КОМПОНЕНТ

1.	Назва ОК	Ботаніка				
2.	Факультет/кафедра	Агротехнологій та природокористування, кафедра екології та ботаніки				
3.	Статус ОК	Обов'язковий				
4.	Програма/Спеціальність (програми), складовою яких є ОК для (заповнюється для обов'язкових ОК)	Реалізується в межах освітньої програми: Агрономія за спеціальністю: Н1 Агрономія перший (бакалаврський) рівень вищої освіти,				
5.	ОК може бути запропонований для (заповнюється для вибіркових ОК)	-				
6.	Семестр та тривалість вивчення	Дисципліна викладається протягом 1 (осіннього) семестру 1-го року навчання				
7.	Кількість кредитів ЄКТС	5 кредитів (150 годин)/5 кредитів (150 годин)/				
8.	Загальний обсяг годин та їх розподіл (Денна/заочна)	Загальна	Контактна робота(заняття)			Самостійна робота
			Лекційні	Практичні /семінарські	Лабораторні	
	1 (о)/1 (о)	150/150	30/6	-	30/6	90/138
9.	Мова навчання	українська				
10.	Викладач/Координатор освітнього компонента	Бондарева Л.М., кафедра екології та ботаніки				
11. 1	Контактна інформація	К.7 в, (корпус факультету ветеринарної медицини) https://agro.snau.edu.ua/kafedri/kafedra-ekologi%D1%97-ta-botaniki/sklad-kafedri/bondareva-lyudmila-mikola%D1%97vna/milabond77@gmail.com				
11.	Загальний опис освітнього компонента	ОК передбачає вивчення особливостей зовнішньої та внутрішньої будови рослинного організму, різноманітності рослин, їх класифікацію, виникнення в процесі еволюції та пристосування до умов навколишнього середовища.				
12.	Мета освітнього компонента	Метою вивчення освітнього компонента є формування у студентів ґрунтовних та послідовних знань про анатомічну, морфологічну структуру та життєдіяльність рослинного організму на різних рівнях його організації, вміння застосовувати їх на практиці. Розвиток вміння до логічного мислення, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між будовою та функціями рослин, особливостями умов існування та пристосуванням до них рослин. Сприйняття рослини як цілісного живого організму, формування бережливого ставлення до природи.				
13.	Передумови вивчення ОК, зв'язок з іншими освітніми компонентами ОП	1. Освітній компонент базується на знаннях шкільного курсу біології, хімії, екології. 2. Освітній компонент є основою для всіх дисциплін циклу спеціальної (фахової) підготовки, оскільки включає матеріал про будову та функціонування рослинного організму на різних рівнях їх організації.				
14.	Політика академічної доброчесності	У процесі вивчення дисципліни «Біологія», студенти мають дотримуватися правил академічної доброчесності, визначених «Положенням про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті (https://drive.google.com/file/d/1THXbcZySe0C6UwlnG3Uy_V64uRngnbzk/view) та «Кодексом академічної етики Сумського національного аграрного університету (https://drive.google.com/file/d/1aT-o1TmzZSEnW9NyaCF98_HgSCerhARn/view)». Очікується, що виконані студентами роботи будуть їх оригінальними (власними) дослідженнями або самостійно здійсненим аналізом та узагальненням. Відсутність посилань на використані джерела, фальсифікація джерел, списування та запозичення, втручання в процес виконання роботи інших студентів є прикладами можливої академічної недоброчесності. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем, незалежно від масштабів плагіату.				
15.	Ключові слова	Рослини, фіторізноманіття, вегетативна та генеративна сфера рослин, репродукція рослин, систематика рослин, вплив абіотичних та антропогенних факторів.				

2. РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ ТА ЇХ ЗВ'ЯЗОК З ПРОГРАМНИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ

Результати навчання за ОК: після закінчення вивчення освітнього компонента (дисципліни) студент буде здатен:	Програмні результати навчання, на досягнення яких спрямований ОК (номер згідно з нумерацією, наведеною в ОП)			Як оцінюється РНД
	ПРН 2	ПРН 6	ПРН 9	
ДРН 1. Розуміти основні теоретичні положення, концепції та принципи сучасної ботаніки.	+			усне опитування: здійснюється перед та під час лабораторних робіт з метою контролю засвоєння теоретичних положень, необхідних для виконання практичних завдань;
ДРН 3. Знати особливості будови рослинного організму на всіх рівнях його організації з метою успішного застосування теоретичних знань у практичній професійній діяльності.		+		тестування: проводиться у формі експрес-контролю за тестовими завданнями, обраними випадковим чином з тестових завдань, укладених викладачем курсу, слугує для контролю за самостійною роботою студентів
ДРН 4. Володіти класичними та сучасними методиками дослідження особливостей будови і класифікації рослин.			+	контроль за веденням лабораторного зошити студентами: здійснюється під час та наприкінці лабораторних робіт і показує успішність виконання практичних завдань та документування результатів лабораторних робіт
ДРН 5. Застосовувати популяційні методи дослідження культурних та дикорослих рослин з метою біоіндикації стабільності штучних чи природних фітоценозів та для прогнозування стабільності їх існування.			+	усне опитування: здійснюється перед та під час лабораторних робіт з метою контролю засвоєння теоретичних положень, необхідних для виконання практичних завдань;
ДРН 6. Знати особливості біології, систематичного положення та пристосування до умов середовища основних сільськогосподарських, кормових культур, лісоутворюючих та декоративних видів рослин.		+		контрольна робота: передбачає письмову відповідь на поставлене теоретичне питання
ДРН 7. Користуватись категорійними та таксономічними одиницями систематики рослин, розпізнавати за морфологічними ознаками найбільш поширених представників вищих спорових і голонасінних та покритонасінних рослин, називати латинською назвою основних представників вищих рослин.	+			тестування: проводиться у формі експрес-контролю за тестовими завданнями, обраними випадковим чином з тестових завдань, укладених викладачем курсу, слугує для контролю за самостійною роботою студентів

3. ЗМІСТ ОСВІТНЬОГО КОМПОНЕНТА (ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ)

Тема. Перелік питань, що будуть розглянуті в межах теми	Розподіл в межах загального бюджету часу				Рекомендована література ¹
	Аудиторна робота			Самост. робота	
	Лк	П.з / семін. з	Лаб. з.		
1 Модуль					
Тема 1. Вступ. Ботаніка як наука про рослини та рослинний покрив Земної кулі. Рослини автотрофні та гетеротрофні.	1/2		1		Основні джерела: 1-17; Методичне забезпечення: 1-13; електронні

Космічна та планетарна роль зелених рослин.					ресурси: 1-15; додаткові джерела 1-12
Тема 2: Клітина Клітина як функціонально незалежна структурна одиниця живої природи. Клітинна теорія. Загальна організація будови клітини Відмінності клітин рослин. Будова клітини. Плазматична мембрана. Вибіркова проникність. Клітинна стінка. Система ядра та її будова. Значення ядра в синтезі білків та в процесі передачі спадковості. Хлоропласти. Мітохондрії Рибосоми АГ, ЕПС, Вакуоля	1		2	10/18	
Тема 3: Тканини. Класифікація Поняття про тканини Передумови виникнення тканин в процесі еволюції Тканини рослин та різні підходи до їх класифікації Групи тканин за функціями. Система меристематичних (твірних). Покривних Основних (паренхіматичних) тканин. Механічні (арматурні) тканини Особливості коленхіми, склеренхіми, склерейдів Провідні. Ксилема, флоєма Видільні тканини	2		3	8/24	
Тема 4: Корінь Поняття про вегетативні та генеративні органи рослин Визначення кореня Функції типового кореня Морфологія кореня та кореневих систем Функціональні зони кореня	1/2		1		
Тема 5: Стебло. Пагін Визначення стебла Функції типового стебла Різноманітність морфології та анатомії стебла Типи галузження стебла	1		2		
Тема 6: Листок Визначення листка Листок як орган фотосинтезу Різноманітність морфології листків Листорозміщення	1		2		
Тема 7: Видозміни вегетативних органів Видозміни коренів Підземні та надземні видозміни стебла Видозміни листків	1		-	12/10	
Тема 8: Види розмноження рослин Вегетативне Безстатеве Статеве розмноження рослин.	1/2		1		
Тема 9: Органи статевого розмноження Покритонасінних рослин Квітка. Визначення. Функції Морфологія та анатомія квітки.	1		1		
Тема 10: Різноманітність квіток. Типи суцвіть Морфологічна та фізіологічна різноманітність квіток Типи простих суцвіть Типи складних суцвіть	2		1		

Тема 11: Подвійне запліднення. Розвиток плодів і насіння Етапи подвійного запліднення Утворення насіння Формування плодів Різноманітність плодів	2		1	14/12	
2 Модуль					
Тема 12: Систематика рослин Сучасна класифікація рослин. Поняття про життєвий цикл рослин. Нижчі і Вищі рослини.	2		1/2	10/20	Основні джерела: 1-17; Методичне забезпечення: 1-13; електронні ресурси: 1-15; додаткові джерела 1-12
Тема 13: Царство Дроб'янки - Відділ бактерії Відділ ціанобактерії.	1				
Тема 14: Царство Рослини. Водорості Особливості будови водоростей Типи морфологічної структури Екологічні групи Класифікація				4/10	
Тема 15: Основні відділи водоростей Евгленові, Зелені Жовто-зелені Золотисті Діатомові, Бурі	1		1		
Тема 16: Підцарство Вищі спорові Загальна характеристика. Класифікація. Відділи..	1		1		
Тема 17: Відділ Мохоподібні Особливості будови Розмноження. Цикл розвитку Класифікація Різноманітність	-		1		
Тема 18: Відділ Ринієфіти. Відділ Плауноподібні Філогенетична роль Ринієфітів. Особливості будови плаунів Розмноження. Цикл розвитку Класифікація Різноманітність.	1		1		
Тема 19: Відділ Хвощеподібні. Особливості будови Розмноження. Цикл розвитку Класифікація Різноманітність хвощів	1		1		
Тема 20: Відділ Папоротеподібні. Особливості будови Розмноження. Цикл розвитку Класифікація Різноманітність папоротей	1		1		
Тема 21: Відділ Голонасінні. Класи Голонасінних. Будова вегетативних органів Життєвий цикл	2		2		
Тема 22: Відділ Покритонасінні Особливості морфолого-анатомічної будови і розмноження Мікро- і мегаспорогенез Запилення і запліднення	2		2	11/20	
Тема 23: Класифікація Покритонасінних Клас Дводольні. Підкласи Магноліїди Підклас Ранункуліди Підклас Розиди Підклас Астериди	2		2/4	13/14	

Клас Однодольні. Підклас Ліліїди. Порядок Злакоцвіті. Родина Тонконогові.					
Разом за рік	30/6		30/6	90/138	

4. МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ТА НАВЧАННЯ

ДРН	Методи викладання (робота, що буде проведена викладачем під час аудиторних занять, консультацій)	Кільк. годин	Методи навчання (які види навчальної діяльності має виконати студент самостійно)	Кільк. годин
ДРН 1. Розуміти основні теоретичні положення, концепції та принципи сучасної ботаніки.	Словесні методи: лекція з використанням мультимедійних презентацій пояснення Методи проблемного навчання: - - виклад з елементами проблемності - проблемний виклад під час діалогу - дослідницький метод	10/2	робота з навчальною і науковою літературою опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами	20/24
ДРН 2. Демонструвати здатність одержувати чи надавати потрібну інформацію із використанням сучасних Інтернет-технологій.	Словесні методи: - пояснення - бесіда - дискусія Методи спостереження: - методи ілюстрацій - методи демонстрацій	15/1	Практичні методи: - лабораторні роботи робота з навчальною і науковою літературою опрацювання додаткового матеріалу за відповідними темами	20/24
ДРН 3. Володіти методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування декоративних рослин та рослинних угруповань	Словесні методи: - лекція з використанням мультимедійних презентацій Методи спостереження: - методи ілюстрацій - методи демонстрацій - дослідницький метод	15/2	Практичні методи: - лабораторні роботи робота з навчальною і науковою літературою	18/38
ДРН 4. Користуватись категорійними та таксономічними одиницями систематики рослин, розпізнавати за морфологічними ознаками найбільш поширених представників вищих спорових і голонасінних та покритонасінних рослин, називати латинською назвою основних представників вищих рослин.	Словесні методи: - Лекція з використанням мультимедійних презентацій - бесіда Методи проблемного навчання: - - виклад з елементами проблемності - дослідницький метод	10/2	Практичні методи: лабораторні роботи робота з навчальною і науковою літературою	16/24
ДРН 5. Мати чітке уявлення щодо ролі рослин в природі та господарській діяльності людини. Вживати заходів щодо збереження гено- та ценофонду рослин.	Словесні методи: - лекція - пояснення Методи спостереження: - методи ілюстрацій - методи демонстрацій	10/4	Практичні методи: - лабораторні роботи робота з навчальною і науковою літературою -	16/30
Всього		60/12		90/138

5. ОЦІНЮВАННЯ ЗА ОСВІТНІМ КОМПОНЕНТОМ

5.1. Діагностичне оцінювання (зазначається за потреби)

5.2. Сумативне оцінювання

5.2.1. Для оцінювання очікуваних результатів навчання передбачено

№	Методи сумативного оцінювання	Бали / Вага у загальній оцінці	Дата складання
1.	Тестування: питання з множинним вибором (після вивчення тем 8-10)	15 балів / 15%	До кінця 5 тижня
2.	Модульний контроль Тестування: питання з множинним вибором	10 балів / 20%	До кінця 9 тижня
3.	Атестація (тест множинного вибору)	15 балів / 15%	До 11 тижня
4.	Письмові звіти з лабораторних робіт (лабораторні роботи 6-10)	20 балів / 20%	До кінця 14-го тижня
5.	Модульний контроль Підсумкове оцінювання. Тестування: питання з множинним вибором	10 балів / 20%	15-й тиждень
6.	Екзамен	30 балів / 30%	В екзаменаційну

				сесію
5.2.2. Критерії оцінювання				
Компонент²	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тестування: питання з множинним вибором	<7 балів <i>Вимоги щодо завдання не виконано</i>	7-9 <i>Більшість вимог виконано, але окремі питання не розкриті,</i>	10-13 балів <i>Виконано усі вимоги завдання, за окремим виключеннями</i>	14-15 балів <i>Виконано усі вимоги завдання, продемонстровано, креативність, вдумливість,</i>
Модульний контроль	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
Тестування: питання з множинним вибором	<3 балів Залежить від кількості вірних відповідей на тест	4-6 балів Залежить від кількості вірних відповідей на тест	7-8 балів Залежить від кількості вірних відповідей на тест	9-10 балів Залежить від кількості вірних відповідей на тест
Презентація, доповідь	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<7 балів Відсутність змістовної доповіді, неправильність інформації	7-9 Презентація (доповідь) містить всі необхідні змістовні та структурні частини. Студент не володіє достатньо матеріалом, щоб пояснити всі наведені слайди.	10-13 балів Презентація (доповідь) містить всі необхідні змістовні та структурні частини. Студент володіє достатньо матеріалом, щоб пояснити всі наведені слайди.	14-15 балів Презентація (доповідь) містить всі необхідні змістовні та структурні частини. Студент вільно володіє матеріалом, щоб пояснити всі наведені слайди. Володіє додатковим матеріалом за темою.
Письмові звіти з лабораторних робіт	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<10 балів <i>Нездатність представляти результати досліджень та інтерпретувати дані</i>	10-13 <i>Представляти результати досліджень у різний спосіб Обробляти та інтерпретувати дані</i>	14--17 балів <i>Представляти результати досліджень у відповідному форматі. Знати методику проведення робіт. Ефективно обробляти та інтерпретувати дані</i>	18-20 балів <i>Представляти результати досліджень у спосіб, що є найбільш відповідним, використовуючи різні форми подання інформації Вирішувати складні проблеми, використовуючи відповідні методи</i>
Модульний контроль (тест множинного вибору) Підсумкове оцінювання.	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<3 балів <i>Відсутність розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів</i>	4-6 балів <i>Відтворювати знання на основі безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК</i>	7-8 балів <i>Відтворювати знання, безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК із деякими доказами більш широкого дослідження</i>	9-10 балів <i>Відтворювати знання, отримані поза межами безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК</i>
Екзамен	Незадовільно	Задовільно	Добре	Відмінно
	<15 балів <i>Відсутність розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів</i>	15-19 <i>Деяке розуміння конкретних предметних теорій, парадигм, концепцій та принципів Відтворювати знання на основі безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК</i>	20-25 балів <i>Розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також розуміння більш спеціалізованих областей Відтворювати знання, безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК із деякими доказами більш широкого дослідження</i>	26-30 балів <i>Глибоке розуміння специфічних теорій, парадигм, концепцій та принципів, а також глибоке розуміння більш спеціалізованих областей Відтворювати знання, отримані поза межами безпосередньо викладеного матеріалу в межах ОК. Вміння шукати, аналізувати, синтезувати, узагальнювати та критично оцінювати інформацію.</i>

5.3. Формативне оцінювання:

Для оцінювання поточного прогресу у навчанні та розуміння напрямів подальшого удосконалення передбачено

№	Елементи формативного оцінювання	Дата
1	Усний зворотний зв'язок від викладача під час виконання лабораторної роботи	Впродовж семестру
2	Групові виконання завдань. Обговорення.	5-й тиждень
3	Усні відповіді на окремі питання під час проведення лекцій та практичних робіт	Впродовж семестру
4	Аналіз презентацій. Обговорення	12-й тиждень

Самооцінювання може використовуватися як елемент сумативного оцінювання, так і формативного оцінювання.

Розподіл балів системи ЄКТС за результатами навчання і семестрової (підсумкової) атестації у формі екзамену: до 70 балів – за результатами модульного контролю упродовж семестру; у т.ч. до 20 балів – за виконання самостійної роботи; до 30 балів – за результатами семестрової (підсумкової) атестації.

ПЕРЕЗРАХУВАННЯ ТА ВИЗНАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ: перезарахування та визнання результатів навчання з дисципліни «Ботаніка» або окремого її елемента відбувається відповідно до «Положення про організацію освітнього процесу в Сумському національному аграрному університеті» (https://drive.google.com/file/d/1THXbcZySe0C6UwlnG3Uy_V64uRngnbzk/view) та «Положення про порядок визнання результатів, здобутих шляхом неформальної та /або інформальної освіти» (<https://drive.google.com/file/d/1cUvzkDYn9cbJEaZKQvU5sOtxyBvB3ZTR/view>)

6. НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ (ЛІТЕРАТУРА)

Основні джерела

1. Гроховська Ю. Р., С. В. Кононцев. Ботаніка з основами гідроботаніки [Текст] : навч. посіб.; М-во освіти і науки України, Нац. ун-т водного госп-ва та природокористування). Рівне: НУВГП, 2010.
2. Барна М. М. Ботаніка. Терміни. Поняття. Персоналії: навчальний посібник для студ. вищ. навч. закл. 2-ге вид. допов. і змін. Тернопіль: Тернограф, 2013. 360 с.
3. Барна М. М. Ботаніка. Терміни. Поняття. Персоналії. Навч. посіб.- 2-е вид., доп. і змінене. Тернопіль: ТзОВ "Техно-граф", 2013. 360 с.
4. Григора І.М. і ін. Ботаніка. Підручник для аграрних університетів. Київ: "Фітосоціоцентр", 2004. 476 с.
5. Григора І.М. і інш. Практикум з ботаніки. Навчальний посібник. К: Видавничий центр НАУ, 2003. 291с.
6. Костіков І.Ю., Джаган В.В., Демченко Е.М., Бойко О.А., Бойко В.Р., Романенко П.О. Ботаніка. Водорості та гриби: Навчальний посібник. К.: Арістей, 2006. 473 с.
7. Мамчук З. І, Одінцева А. В.. Літня навчальна практика з ботаніки. Навч. - метод. посіб. для студ. біол. ф-ту. М-во освіти і науки України, Львівський нац. ун-т ім. Івана Франка . Л.: Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 2007. 176 с. :
8. Мусієнко М.М. Екологія рослин : навч. посібник для студентів вищ. навч. Закладів. К: Либідь, 2006. 432 с.
9. Неведомська Є.О. Маруненко І.М., Омері І.Д. Ботаніка. Навчальний посібник. К.: ЦУЛ, 2013. 218 с.
10. Нечитайло В. А., Кучерява Л. Ф. Ботаніка. Вищі рослини. Підручник. К.: Фітосоціоцентр, 2000. 432 с.
11. Нечитайло В.А., Кучерява Л.Ф. Ботаніка. Вищі рослини. К.:Фітосоціоцентр, 2000. 432 с
12. Нечитайло В.А., Липа О.Л. Систематика вищих рослин. К.: Вищашк., 2000. 426 с.
13. Панюта О.О. Ольхович О.П., Капустян А.В. Анатомія рослин: терміни. К.: ТОВ «Авега», 2012. 110 с.
14. Перфільєва Л. П., Перфільєва М. В. Ботаніка. Лабораторні роботи: навч. посібник. К., ЦУЛ, 2008. 208 с.
15. Сокур Л.М. Ботаніка. Курс лекцій. К.: Фітосоціоцентр, 2001. 288 с.
16. Склад В.Г. Екологічна фізіологія рослин. – Суми: Університетська книга, 2015. 272 с.
17. Сухомлін М.М., Джаган В.В. Гриби України. Атлас-довідник. Київ: Фітосоціоцентр, 2000. 430 с.
18. Якубенко Б.Є., Якубенко І.М., Алейников С.І., Шабарова С.П., Машковська Б.Є. Ботаніка. Підручник. Київ: Видавництво Ліра-К, 2018. 436 с.

Інші джерела

1. Berg L.R. Introductory botany: Plants, people, and the environment. 2nd edition, Thompson Brooks/Cole, 2008. Simpson M. G. Plant Systematics. 3rd Edition, Academic Press, 2019.
2. Berg L.R. Introductory botany: Plants, people, and the environment. 2nd edition, Thompson Brooks/Cole, 2008. Simpson M. G. Plant Systematics. 3rd Edition, Academic Press, 2019.
3. Berg L.R. Introductory botany: Plants, people, and the environment. 2nd edition, Thompson Brooks/Cole, 2008. Simpson M. G. Plant Systematics. 3rd Edition, Academic Press, 2019.
4. Bondarieva L.M., Kyrylchuk K.S., Skliar V.H., Tikhonova O.M., Zhatova H.O., Bashtovyi M.G. (2019). Population dynamics of the typical meadow species in the conditions of pasture digression in flooded meadows. Ukrainian Journal of Ecology. 9 (2). С. 204–211.
5. Bondarieva, L., Skliar, V., Bondariev, M., Roshchupkin, A., Butenko, S., Antal, T. ... Prokofiev, D. (2024). Ecological Monitoring of Medicinal Plants Populations under Different Ecological-Cenotic and Anthropogenic Environmental Conditions. Ecological Engineering & Environmental Technology, 25(8), 285-296.
6. Singh G. Plant Systematics: An integrated approach. 3rd edition, Enfield, N.H.: Science Publishers, 2010.
7. Singh G. Plant Systematics: An integrated approach. 3rd edition, Enfield, N.H.: Science Publishers, 2010.
8. Skliar Iu., Skliar V., Klymenko A., Sherstiuk M., Zubtsova I. Growth signs of *Nymphaea candida* in various ecological and cenotic conditions of Desna Basin (Ukraine). AgroLife Scientific Journal. 2020. Vol.9, №1. 316-323.
9. Tertyshnyi A.P. Botany. Part 1: tutorial. Kyiv: Lira-K, 2020, 250 p
10. Tertyshnyi A.P. Botany. Part 1: tutorial. Kyiv: Lira-K, 2020, 250 p
11. Zhatova, H., Trotsenko V., Trotsenko, N., Radchenko M., Butenko, A., Bondarieva, L., Zubtsova, I. (2025). Quinoa microbiota and its importance for sustainable crop production. *Modern Phytomorphology*. 19, 178-182. <https://doi.org/10.5281/zenodo.200121>

12. Zlobin Y, I.Kovalenko, H. Klymenko, K.Kyrylchuk, L.Bondarieva, O.Tykhonova, I. Zubtsova (2021). Vitality Analysis Algorithm in the Study of Plant Individuals and Populations. The Open Agriculture Journal, Volume 15, 119-129.
13. Бондарева Л.М. Вивчення комплексу макроскопічних та мікроскопічних діагностичних ознак чебрецю звичайного (*Thymus vulgaris* L.) в складі лікарської рослинної сировини *Thymi herba*. Вісник СНАУ. Серія «Агрономія і біологія». Вип. 2(33), – Суми: СНАУ, 2017.- 17-22.
14. Бондарева Л.М. Онтогенетична структура популяцій злаків в умовах випасання на заплавах р. Сули.. Вісник СНАУ. Серія «Агрономія і біологія». Вип. 2(31), – Суми: СНАУ, 2016.- С. 39 – 44
15. Бондарева, Л. М., Скляр В.Г., Бондарев М.А. Динаміка вегетативної та генеративної сфери популяцій звіробою звичайного. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Агрономія і біологія. Випуск 2 (52), 2023, с.3-8. DOI <https://doi.org/10.32782/agrobio.2023.2.1>
16. Конспект флори судинних рослин м. Кіровограда [Текст] / Г. Ф. Аркушина, О. М. Попова ; М-во освіти і науки України, Кіровоград. держ. пед. ун-т ім. В. К. Винниченка. - Кіровоград : Полімед-Сервіс, 2010. - 232 с.
17. Тихонова О.М., Бондарева Л.М. Вегетативне розмноження *Chrysanthemum × koreanum* Makai в умовах ННБК Сумського НАУ. Вісник Уманського університету садівництва, №2 – Умань, 2018. С.83-86.

Інформаційні ресурси

1. Angiosperm phylogeny website version <http://www.mobot.org/MOBOT/research/APweb/>
2. Eurasian Dry Grassland Group <https://edgg.org/>
3. European Vegetation Archive (EVA) <http://euroveg.org/eva-database>
4. European Vegetation Survey <http://euroveg.org/>
5. Fundamental electronic library <http://ashipunov.info/shipunov/school/sch-ru.htm>
6. Global Biodiversity Information Facility (GBIF) <https://www.gbif.org>
7. Global Index of Vegetation-Plot Databases (GIVD) <http://www.givd.info/>
8. National Biodiversity Information Network <http://ukrbio.com>
9. National Vegetation Classification (NVC) <https://incc.gov.uk/our-work/nvc/>
10. Open data about biodiversity <https://www.inaturalist.org>
11. Society for ecological restoration (SER) <https://www.ser.org/default.aspx>
12. The Gymnosperm Database <https://www.conifers.org/index.php>
13. The International Association for Vegetation Science (IAVS) <http://iavs.org/>
14. The WFO <http://www.worldfloraonline.org/>
15. Ukrainian geobotanical site <http://geobot.org.ua/>

Методичне забезпечення

1. Бондарева Л.М. Ботаніка. Ботаніка з основами екології. Конспект лекцій для студентів 1 курсу спеціальностей: 201 Агрономія, 202 Захист і карантин рослин, 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр». Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. 82 с.
2. Бондарева Л.М. Ботаніка з основами екології. Методичні вказівки для організації самостійної роботи для студентів 1 курсу спеціальностей: 201 Агрономія, 202 Захист і карантин рослин, 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр». Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. – 31 с.
3. Бондарева Л.М. Ботаніка. Ботаніка з основами екології. Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять для студентів 1 курсу спеціальностей: 201 Агрономія, 202 Захист і карантин рослин, 205 Лісове господарство, 206 Садово-паркове господарство денної та заочної форми навчання освітнього ступеня «Бакалавр». Суми: Сумський національний аграрний університет, 2024. 103 с.
4. Бондарева Л.М., Бондарев М.А. Біологія. Загальна біологія. Частина 1. Методичні вказівки для проведення лабораторно-практичних занять для студентів 1 курсу спеціальностей: Е2 – Екологія, G21 - Біотехнології та біоінженерія денної та заочної форм навчання освітнього ступеня «Бакалавр». Суми: Сумський національний аграрний університет, 2025. 63 с.
5. Скляр В.Г. Екологічна фізіологія рослин. Навчальний посібник для студентів факультету агротехнологій та природокористування 2 курсу спеціальності 101 «Екологія». – Суми: СНАУ, 2023. 228 с.
6. Скляр В.Г., Кирильчук К.С. Екологічна фізіологія рослин. Методичні рекомендації для проведення лабораторних робіт у студентів факультету агротехнологій та природокористування спеціальності 101 «Екологія» денної та заочної форм навчання. Суми: СНАУ, 2024. 43 с.
7. Скляр В.Г. Екологічна фізіологія рослин. Методичні вказівки щодо виконання самостійної роботи для студентів факультету агротехнологій та природокористування спеціальності 101 «Екологія» денної та заочної форм навчання. Суми: СНАУ, 2024. 83 с.

Програмне забезпечення

1. Навчальна платформа Moodle, Excel, Текстовий редактор Word, Microsoft Office Power Point, Classroom Management Tools & Resources – Google.

РЕЦЕНЗІЯ НА РОБОЧУ ПРОГРАМУ (СИЛАБУС)

БОТАНІКА

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента гарантом або членом проєктної групи	Так	Ні	Коментар
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають передбаченим ПРН (для обов'язкових ОК)	+		
Результати навчання за освітнім компонентом дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		

Член проєктної групи ОП «Агрономія»

Онищенко В.У.
(підпис) (ПІПТ)

Параметр, за яким оцінюється робоча програма (силабус) освітнього компонента викладачем відповідної кафедри	Так	Ні	Коментар
Загальна інформація про освітній компонент є достатньою	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) відповідають НРК	+		
Результати навчання за освітнім компонентом (ДРН) дають можливість виміряти та оцінити рівень їх досягнення	+		
Результати навчання (ДРН) стосуються компетентностей студентів, а не змісту дисципліни (містять знання, уміння, навички, а не теми навчальної	+		
Зміст ОК сформовано відповідно до структурно-логічної схеми	+		
Навчальна активність (методи викладання та навчання) дає змогу студентам досягти очікуваних результатів навчання (ДРН)	+		
Освітній компонент передбачає навчання через дослідження, що є доцільним та достатнім для відповідного рівня вищої освіти	+		
Стратегія оцінювання в межах освітнього компонента відповідає політиці Університету/факультету	+		
Передбачені методи оцінювання дозволяють оцінити ступінь досягнення результатів навчання за освітнім компонентом	+		
Навантаження студентів є адекватним обсягу освітнього компонента	+		
Рекомендовані навчальні ресурси є достатніми для досягнення результатів навчання (ДРН)	+		
Література є актуальною	+		
Перелік навчальних ресурсів містить необхідні для досягнення ДРН програмні продукти	+		

Рецензент (викладач кафедри екології та ботаніки)

Зубово Т.В.
(підпис)